

دانش ادبی

آ- در فارسی کهن در برخی از موارد، فعل ماضی سوم شخص مفرد از مصدر «رفتن» به صورت «برفت» به کار می‌رفت و در برخی از مواقع بدون «ب» و به صورت «رفت» استفاده می‌شد. با کمی دقت می‌توان دریافت که از فعل «برفت» زمانی استفاده می‌شد که نویسنده مقصد رفتن را در جمله نمی‌آورد و فعل «رفت» آنگاه کاربرد داشت که مقصد رفتن در جمله یاد می‌شد.

ب- در فارسی کهن گاهی اوقات، فعل اسنادی «بود» و «است» معنای «داشتن» را می‌رسانده است.

مثال: مرا دوستانی وفادار بود. ← من دوستانی وفادار داشتم.

مرا با او کار است. ← من با او کار دارم.

جستنی صفحه ۵۶

۱. آری به قدر می‌گویم و بی‌موقع و بی‌حساب نمی‌گویم. ← بی‌موقع: نابهنگام، نسنجیده: بی‌حساب

۲. بارها گفت که: «بر چرخ‌اثر/ بادها راست را است» فراوان تأثیر ← بارها گفت که: بر چرخ‌اثر، بادها تأثیر فراوان دارند.

هر چه از خاک شوی بالاتر/ باد را بیش‌گزند است و ضرر ← هر چه از خاک بالاتر شوی/ باد، ضرر و گزند بیش‌تر دارد.

نوشتنی صفحه ۵۶

۱. * باری: پس، بنابراین، به هر جهت، در هر صورت

* باری: به هر جهت، در هر صورت، به هر حال

۲. * تو را بیاموزم. ← به تو بیاموزم.

* اگر حرام را صد گونه از این آداب به جا بیاوری؛ فایده ندارد. ← اگر از حرام با صد گونه از این آداب بخوری؛ فایده ندارد.

۳. * من او را بیستم؛ چگونه برفت؟! ← مقصد نامشخص است.

* سوی پارس رفت... ← مقصد مشخص است.

* ... به سرخس رفت ← مقصد مشخص است.

* از بلخ برفت... ← مقصد نامشخص است.

۴. * هر گلی را بویی است. ← هر گلی بویی دارد.

* هر کسی را در این گیتی سرنوشتی باشد. ← هر کسی در این گیتی سرنوشتی دارد.

* دیده‌ی سیر است مرا، جان دلیر است مرا ← چشمان با تجربه و دل و جان شجاع دارم.

* ایشان را تجربتی نباشد. ← ایشان تجربه‌ای ندارند.

* یعقوب لیث را برادری بود، .... ← یعقوب لیث برادری داشت....

* هیچ کس را در حضورش راه نیست. ← هیچ کس در حضورش راه ندارد.

* ما را با او کاری نیست. ← ما با او کاری نداریم.

خواندنی صفحه ۵۷

دانش‌آموزان عزیز، حکایت صفحه ۵۷ کتاب فارسی تکمیلی، از بوستان سعدی را با توجه به توضیحات پاورقی بخوانید.

نوشتنی صفحه ۵۸

۱. یکی در نجوم اندکی دست داشت ← یک نفر در علم ستاره‌شناسی اندکی دانش و تجربه داشت.

بر گوشیار آمد از راه دور ← از راه دور، نزد ابوالحسن گوشیار آمد.

بدو گفت دانای گردن‌فراز: ← دانای سربلند و سرافراز، به او گفت.

۲. خردمند از او دیده، بردوختی / یکی حرف، در وی نیاموختی ← استاد خردمند، چشم از او برداشت و به وی توجهی نکرد و حتی یک کلمه نیز به او نیاموخت. (مقصود: او را به شاگردی نپذیرفت.)

۳. ز هستی در آفاق، سعدی صفت / تهی گرد و بازآی پرمعرفت ← این بیت به سفرهای طولانی سعدی از نوزده سالگی تا پنجاه سالگی اشاره دارد. وی ثمره این سفرهای دور و دراز را کسب علم و معرفت می‌داند.

اندیشیدنی صفحه ۵۸

* هر دو حکایت سعدی و جنید و بهلول به این نکته اشاره دارند که: آدمی نباید به آنچه می‌داند؛ مغرور و شیفته شود. برای کسب علم و معرفت، تواضع و فروتنی لازم و ضروری است.

اندیشیدنی صفحه ۵۹

* این شعر انگلیسی مانند درس آداب نیکان به آسیب‌های جدی جامعه‌ی ماشینی و آراسته به علم و فن و استفاده‌ی نابه‌جا و نسنجیده از امکاناتی که فراهم آمده است؛ اشاره دارند. (صفحه ۵۴ کتاب فارسی وزارت)

دانستنی صفحه ۶۰-۶۱

آشنایی با فرهنگستان (۳) ← (لطفاً مطالعه شود).

حکایت: خودشناسی صفحه ۶۲

دانش زبانی صفحه ۶۳

به کاربرد «می» در پایان فعل‌های کهن توجه کنید:

۱. هر روز بامداد برخاستی و کلید برداشتی و در خانه باز کردی. ← او هر روز بامداد برمی‌خاست و کلید برمی‌داشت و در خانه باز می‌کرد. (ماضی، سوم شخص مفرد)

این شکل از کاربرد «می» با فعل ماضی دوم شخص مفرد (تو هر روز بامداد بر می‌خاستی و کلید بر می‌داشتی و در خانه باز می‌کردی) اشتباه می‌شود. برای جلوگیری از این تداخل و اشتباه، امروزه دیگر بخش پسین «می» کاربرد ندارد؛ مگر در فعل «بایستی» از مصدر «بایستن»:

۲. بایستی هر روز پیاده به مدرسه می‌رفتم. ← می‌بایست؛ هر روز پیاده به مدرسه می‌رفتم.

جستنی صفحه ۶۳

* گودالی دید در آن خانه، چنان که جولاهگان را باشد. ← ... آنچنان که جولاهگان دارند.

اندیشیدنی صفحه ۶۳

* آن چنان که در دانش زبانی توضیح داده شد؛ بخش پسین «ی» در ماضی دوم شخص مفرد و ماضی سوم شخص مفرد ابهام و دو پهلویی ایجاد می کند.

